

Aino Sarje

Jälleenrakennusajan naisvoimistelun joukkonäytökset

Sotien 1939–1944 varjossa oli eletty yli viisi vuotta. Tellervo Perttilän muisteli, kuinka mielissä olivat haavoittuneet ja kaatuneet, ja ”hirveet pommitukset. Siinä oli talot raunioina.” Voimistelujuhliin valmistautuminen loi kuitenkin uskoa jälleenrakentamiseen. Olihan voimisteleminen vastapainoa sodan aiheuttamille suruille ja menetyksille.

Voimistelujuhliissa tuhansien voimistelijoiden yhtäaikainen, täsmällinen liikkuminen antaa kuvan merkityksellisestä, järjestyksessä olevasta maailmasta ja sen onnellisista, terveistä kansalaisista. Joukkonäytökset vaikuttavat suggestiivisesti ja tarjoavat hurmoshetkiä niin osallistujille kuin yleisölle. Niin tälläkin kertaa. Oili Virkkusen sanoin: ”Kyllähän se oli sellainen esiinmarssi: tässä eletään vielä.”

Artikkelissani kuvaan sotienjälkeisiä naisvoimistelun legendaarisia joukkonäytöksiä. Jo vuonna 1946 esitettiin suurin Suomessa siihen mennessä toteutettu kenttänäytös, kun TUL:n Liittojuhlassa 8600 voimistelemaa naista kokoontui Helsingin Pallokentälle. Seuraavana vuonna 1947 samalla kentällä esitettiin kaksi vielä runsaslukuisempaa näytöstä. Suomen Suurkisoissa ”Kansan ohjelmaan” osallistui 10 000 naista ja miestä.

Joukkonäytökset huipentuivat SNLL:n järjestämään 11 500 naisvoimistelijan esitykseen. Kaiken lisäksi samana vuonna FSKG keräsi näytökseensä 1000 naista.

Lähestyn joukkonäytöksiä toisaalta kulttuurihistoriallisesta ja toisaalta koreografisesta näkökulmasta. Kulttuurihistoriallisessa analyysissä tarkastelen aikakauden kasvatuskulttuurin ja naisvoimisteluliittojen ilmapiirin vaikutusta näytöksiin. Koreografisessa analyysissä keskityn itse ohjelmiin, niiden liikemateriaaliin, liikeyhdistelmiin, kuvioihin ja musiikkiin ja siihen, kuinka ohjelmien esittäminen onnistui juhlissa.

Naisten joukkonäytöksistä löytyy monipuolista aineistoa. Naisten liikuntalehtien ja voimistelujuhlien julkaisujen kirjoituksista pääsee kiinni näytöksiä ohjanneisiin aatteisiin ja ihanteisiin. Lisäksi niissä annettiin tarkkoja ohjeita siitä, mitä kunkin ohjelman harjoittelussa ja esittämisessä tuli ottaa huomioon. Lisäksi arvioitiin näytösten onnistumista. Itse ohjelmista, niiden nuoteista ja harjoitusohjeista sekä valokuvista saa käsitystä näytösten koreografiasta ja toteuttamisesta juhlissa. Merkittävät tietolähde olivat voimistelijat itse. He muistelivat auliisti ajan mielialoja.

Kolme naisvoimisteluliittoa

Maan jälleenrakentaminen sodan jäljiltä tähdensi valtion ja yleisen edun vaativan yksilön kasvatukselle sosiaalista suuntaa. Kansalaisten terveyttä pidettiin yhteiskunnallisesti merkittävänä arvona. Kaarina Kari tiivisti tämän *Kisakentässä*: ”Terve kansalainen on valtion kallein omaisuus.” Tästä syystä ”voimistelun tulee tähdätä suuremmissa määrin kansanterveydellisiin kohteisiin kuin korkeatasoiseen liikuntataituruuden saavuttamiseen. – – liikunnan harjoittaminen on kansalaisvelvollisuus.”¹

Niin FSKG, SNLL kuin TUL kokosivat rivejään. Etenkin TUL:n kannattajakunta kasvoi, kun lakkautettuja seuroja herätettiin henkiin ja uusia perustettiin. Voimisteleminen ja aatteellinen seuratyö yhdistivät sodan läpikäyneitä ihmisiä. ”Ilonaiheet olivat pieniä ja elämä niukkaa, mutta yhteisöllisyys oli vahvaa. Voimisteluseuraan kuuluminen oli hyvin tärkeää”, Tellervo Perttilä muisteli.

Johtohahmoina toimivat samat vaikuttajat kuin ennen sotia, ja 1930-luvulla alullepannut kansalaiskasvatuksen pyrkimykset kypsyivät

nyt ajan henkeen mukautuen. Kukin naisvoimisteluliitto pyrki ”omien aatteidensa pohjalta kohti parempaa tulevaisuutta, jossa kaikilla olisi hyvä olla tässä kauniissa maassa”, Anja Järvinen pohdiskeli. Sen sijaan liittojen välinen yhteistyö oli vähäistä ja asenteet jyrkkiä. Anneli Nokkala muisteli, kuinka ”oli SNLL:n seuroja ja TUL:n seuroja, eikä niihin ollut menemistä, jos oli (poliittisesti) väärä ihminen”.

Harjoittelua seuroissa

Sotien jälkeen ankara ja tavoitteellinen kasvatus oli tavallista niin kouluissa, kouluissa kuin voimisteluseuroissa. Keskeistä oli voimistelijoiden itsehillinnän kehittäminen. Ohjaajan ensisijaisina tehtävinä pidettiin tarkkaa mallin mukaista opettamista, virheiden asteittaista korjaamista sekä kurin ja järjestyksen säilyttämistä. Jo vuonna 1945 Anni Collan kirjoitti *Kisakentässä* perusasennon merkityksestä. Collan neuvoi vaatimaan ”rauhallista liikkumatonta perusasentoa jokaisen harjoituksen alku- ja loppuasentona.”²

Salilla voimistelijoilta edellytettiin kurinalaisuutta. ”Hyviin tapoihin kuului täsmällisyys, harjoitukseen tultiin ajoissa. Tunnin alussa seistiin suorassa rivissä ja tervehdittiin ohjaajaa. Kaikki olivat hiljaa ja melkein perusasennossa seisten kuunneltiin ohjeita”, Terttu Nenonen muisteli. ”Kotiin lähtiessä varmistettiin, että pukuhuone jäi siistiksi”, Anja Järvinen lisäsi. Ohjelman ahkeraa harjoittelua ei kukaan kyseenalaistanut. Vuosi huipentuisi oman liiton juhlaan ja sen joukkonäytökseen.

Naisvoimisteluliittojen erilaiset pyrkimykset ja toisistaan etääntyminen tuottivat joukkonäytöksiin monipuolisuutta, kun kukin liitto toimi itsenäisesti ja usea lahjakas koreografi pääsi toteuttamaan itseään. Joukossa oli pari ensikertalaista, mutta nämäkin kokeilivat rohkeasti uusia ratkaisuja. Koska suuri osa voimistelijoista oli vasta-alkajia, ohjelmat eivät voineet olla mutkikkaita. Niihin kuului käsiliikkeitä, taivutuksia, kiertoja, hyppelyä ja tanhuaskelia, eikä niitäkään kovin montaa. Ohjelmat etenivät Lingin kaavan mukaan, ja liikesarjoja toisteltiin molemmille puolille ja eri suuntaan. Liikkeiden toistoja elävöitettiin erilaisilla ryhmittelyillä: pariliikkeillä, neljän voimistelijan ryhmällä, erikokoisilla piireillä, rivien ja jonojen siirtymisillä sekä vastakkaisten rivien liikkumisilla.

TUL:ssa harjoitukset alkoivat jo ensimmäisenä rauhan vuonna, keuhalla 1945. Ohjelman suunnittelija Taimi Hirvonen laati yksityiskohtaiset harjoitusohjeet liike liikkeeltä ja tahti tahdilta. Ohjelman musiikki tallennettiin äänilevyille, joita käytettiin voimisteluseuroissa ympäri maata. Keväällä 1946 ohjelmaa opeteltiin myös radion välityksellä.³ Eila Pohjonen kertoi, että ”ohjelmaa harjoiteltiin ahkerasti, sillä pääsisimme esittämään Helsinkiin. Yhteisharjoituksia oli ensin omalla paikkakunnalla, sitten piireittäin. Ohjelma oli nähty jo moneen kertaan ennen suurjuhlaa. Kaikki osasivat sen tarkkaan. Silti suuri huoli oli, että näytöksessä hermostuisi ja tekisi väärin.”

Syksyllä 1946 FSKG:ssä oltiin valmiita naisten joukkonäytöksen opetteluun. Kiertokirjeessä⁴ kerrottiin liiton lähettävän ohjaajia tukemaan seurojen harjoituksia. Myös osallistujia rohkaistiin. ”Harjoittelun voi aloittaa, vaikkei olisikaan aikaisemmin harrastanut voimistelua. Ohjelman menestyksellinen suorittaminen asettaa kuitenkin suuret vaatimukset jokaiselle osallistujalle. Ei voi aloittaa viime tipassa, vaan tulee käyttää hyväkseen jokaista tilaisuutta harjoitella ja voimistella keskittyneesti.” Valtaosa osallistujista oli aloittelijoita, ja harjoittelu olikin heille tarpeen. Näytöksen onnistumisessa seuraohjaajien panos oli korvaamaton. Sanomalehti *Österbottningen* kiinnitti tähän huomiota ja kiitti FSKG:n ohjaajia. Sen mukaan naisten näytös oli oivallinen näyte ahkerasta ja innostuneesta työstä. ”Taikoa näin onnistunut esitys niin eritasoisesta voimistelijajoukosta on kunnioitusta herättävä saavutus”, lehti kiteytti.⁵

Myös SNLL:n seuroissa valmistauduttiin perusteellisesti. Ohjaajia neuvottiin, kuinka voimistelijoiden liikkeet saadaan muotopuhtaiksi ja käynti vauhdikkaaksi. Huomiota tuli kiinnittää ”kuviodien muodostamiseen, käyntiin ja juoksuun sekä rivikuriin täsmällisine käännöksineen”. Myös voimistelijoilta edellytettiin järjestelmällistä paneutumista. Vihkosessa heitä kehoitettiin harjoittelemaan joka päivä. ”Olemuksessasi tulee olla sekä sisäistä että ulkoista ryhtiä. Siihen eivät kaikki pääse voimistelemalla 1–2 viikkotuntia, vaan siihen tarvitaan joka päivä yksinkertaista perusmuokkausta. Älä kyllästy yksinkertaisimmankaan liikkeen harjoitteluun! Älä siis herpaannu, vaan tee kutakin liikettä niin kauan, että voit olla suorituskesi tyytyväinen vertaillessasi sitä parhaiden voimistelijoiden suoritustapaan!”⁶

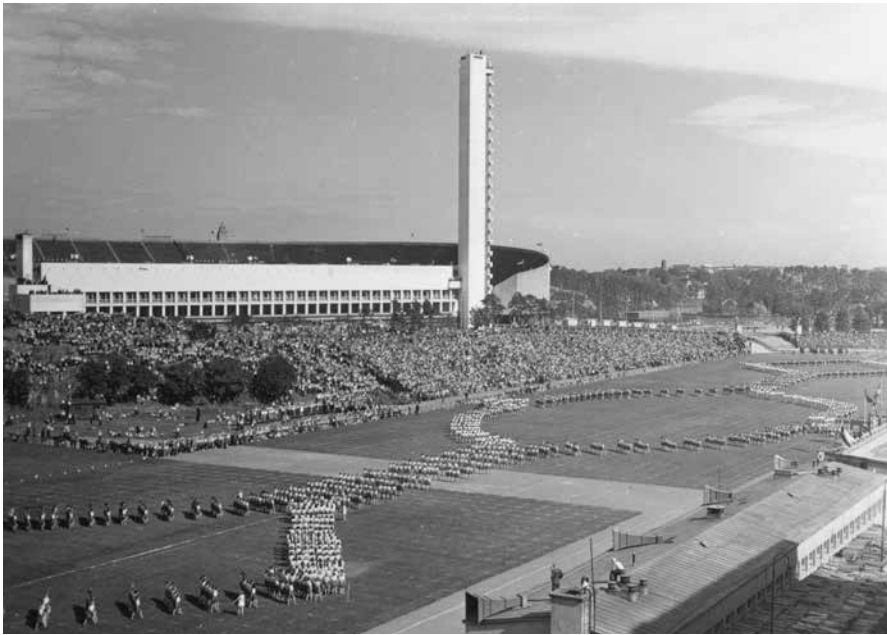
Ensimmäisten näyttösten ihme

Sota-aika oli opettanut ihmisiä kurinalaiseen käyttäytymiseen ja suurien ihmismäärien organisointiin. Juhliin kuljetettiin tuhansia voimistelijoita ympäri maata. Eila Pohjonen osallistui TUL:n vuoden 1946 liittojuhlaan Kokkolasta. ”Tultiin härkävaunuissa”, hän kertoi. ”Meille kokkolalaisille oli varattu oma vaunu, joka oli täynnä, yli 40 naista. Juna kulki hitaasti ja lattialla maattiin, mutta tunnelma oli leppoisa.” Seuraavana vuonna tultiin Suomen Suurkisoihin muun muassa Kaarina Helkkulan voimisteluseurasta Härmän siskoista. Pohjanmaalta ”matkaan lähdettiin illalla ja Helsingissä oltiin puolen päivän aikaan. Pitkä juna oli ihan täynnä. Matkustimme pimeissä umpivaunuissa, härkävaunuissa. Kuusi kerrossänkyä oli kussakin vaunussa. Matka oli pitkä. Asemilla avattiin ovia, ja päästiin jaloittelemaan”, Helkkula kertoi.

Myös kenttä oli huolella valmisteltu. Valokuvista näkyy, että maahan oli hakattu paikkamerkit. Vaikka rakennustarvikkeista oli puute, jostain oli saatu koottua tuhansia kenttämerkkinauloja. Näyttösten puvustus oli saavutus sekin aikana, jona pukujen valmistusta säännösteltiin. Jo langasta oli puutetta. Kaiken lisäksi voimistelijoille järjestyi myös jalkineet.

Enää ei ollut paluuta kaikkien liittojen yhteiseen univormuun. Naisten liitot ratkaisivat näyttösten vaatetuksen kukin omalla tavallaan ja omien voimavarojensa mukaan. Vain FSKG:n voimistelijoiden asuna oli perinteen mukainen klassinen hopeanharmaa mekko ja voimistelukengät. Kukin osallistuja kustansi itse varusteensa. SNLL:n voimistelijat saivat seuran kustannuksella Suomen lipun siniset silkkitrikoiset lyhyet mekot ja jalkineiksi kumipohjaiset kangastossut. Kaarina Helkkula kertoi, kuinka ”sodan jälkeen ei saanut kenkiä mistään. Näytökseen saimme valkoiset tenniskengät voimisteluseuran kautta.”

Niin ikään TUL:n voimistelijoiden asut järjestettiin seuran kautta. Asu oli Suomen väreissä, siniset shortsit ja valkoinen paitapusero, punaista oli vain vyö. Eila Pohjonen kertoi, että ”siniset housut olivat sillaa ja rypistyivät helposti. Valkoinen paitapusero oli trikookankaasta, keino-kuitua. Kangas käyttäytyi oudosti, kun sitä pesi tai silitti. Piti olla tarkkana, ettei se mennyt rikki kuumen raudan alla. Kumitossut oli jostain korvikemateriaalista. Ne piti säilyttää puhtaina näytökseen asti.”

TUL:n naisvoimistelijat marssivat Pallokentälle vuoden 1946 liittojuhlassa. Kuvassa erottuvat alkumarssin kuviot, suuret ympyrät ja neliöt. (Kuva Suomen Urheilumuseo)

Näytöksien tunnelma luotiin tuhansien voimistelijoiden yhtenäisellä suorituksella. ”Siihen aikaan ihmisten elämää leimasi ehdoton järjestys ja kuuliaisuus. Oli opittu tottelemaan”, Eila Pohjonen muisteli. Rivit ja jonot olivat suorita ja paikkamerkeillä hallittiin siirtyminen. ”Voimistelijoiden yhdenaikaisuus oli sykähdyttävää ja komean näköistä kun kenttä oli täynnä ja ihan samalla lailla tehtiin”, Anja Isotalo kertoi.

Näytösten johtaminen oli suurtyö, sillä kokemusta tuhansien voimistelijoiden liikuttamisesta oli vähän. ”Johtajilta vaadittiin poikkeuksellista organisaatiokykyä ja rohkeutta uskaltaa ottaa vastuuta tällaisesta ihmismäärästä”, Anneli Nokkala pohti. *Liv och Spänst* -lehden⁷ mukaan osansa FSKG:n näytöksen onnistumiseen antoi Märta Lindholm mestarillisella komennollaan. TUL:n ja SNLL:n ohjelman suunnittelijat Taimi Hirvonen ja Une Melkko olivat ensikertalainen, mutta pelottomasti hekin johtivat joukkonsa.

Voimistelijoiden tukena oli selväpiirteinen säestys, jossa iskut kuuluivat komennon tapaan. SNLL:n ohjelma perustui Hellin Lehtosen sävel-

lykseen, jonka soitti pianisti Aura Lahonen. TUL:n ohjelman musiikin oli säveltänyt ja näytöksen säesti pianisti Sylvia Lehtoranta-Pietilä. FSK-G:n ohjelman säesti pianisti Gerda Lindholm. *Liv och Spänst* -lehdessä⁸ kerrottiin, että onnistunut säestys ja säveltäjä Sigurd Snåren musiikin tarttuva melodia vaikuttivat näytöksen tunnelmaan.

TUL:n näytös vuonna 1946

TUL:n juhlassa Helsingin Pallokentällä tunnelma oli voimakashenkinen. Heti alkuun huomiota herätti 8600 naisten astelu kentälle ”Työväen marssin” tahdissa. Marssijat muodostivat kentällä ympyröitä ja neliöitä. Reitti oli merkitty valkoisella kalkkiviivalla. *TUL*-lehdessä kerrottiin, että ”kauniskuvioinen avausmarssi oli jotain satumaista, harvinaista vä-rileikkiä vihreällä veralla”.⁹ Kuviomarssi näin suurilla joukoilla oli suorastaan uhkarohkea.

Ohjelman suunnittelija Taimi Hirvonen oli opiskellut Elna Tam-misen ohjauksessa Pajulahden voimistelu- ja urheilukodissa sekä Elna Tammisen liikuntakoulussa. Anja Järvinen kertoi, että ”Hirvosella oli hyvin ryhdikäs ja voimakas olemus. Hän teki selkeitä ohjelmia. Kentällä voimistelijat tiesivät, mitä tulee tehdä.”

Ohjelma kuvasi työläisnaisten jokapäiväistä elämää: työtä tehtaassa, kotiaskareita ja aatteellista toimintaa. Ohjelma oli varsin pitkä, mut-ta sen muistamista helpotettiin liikesarjoja kuvaavilla otsikoilla, joista syntyi tarina, mikä oli uutta. Otsikoiden – kuten Työntekoa tehtaassa, Työntekoa kotona, Kapina, Keskustelua, Urheilukentällä, Uusia tovereita, Voimistelua ja seuratoimintaa – luomat mielikuvat välittivät kunkin sarjan tunnelmaa ja nostattivat henkeä. Ihmiset ymmärsivät, mistä kul-loinkin oli kyse ja kuinka kukin liike tuli suorittaa. Tehdastyötä esitet-tiin katkonaisilla ja terävillä liikkeillä. Urheilukentän toimintaa kuvattiin voimakkailta vartalonkierroilla, joilla jäljiteltiin keihäänheittoa. Tuhansien voimistelijoiden käsiliikkeisiin saatiin yhdenmukaisuutta ja voimaa pitämällä kädet nyrkissä. Terttu Nenonen seurasi näytöstä katsomossa. Hän muisteli, että ”naisten ohjelman liikkeet virtasivat. Liikkeissä oli suuntaa ja ne olivat tehokkaan näköisiä.”

Näytös päättyi tuhansien naisten asteluun kentältä ”Työväen marssia” laulaen ja punavalkoista nenäliina heiluttaen. Vaikeiden vuosikymmenien jälkeen tunnelma kentällä oli huumaaava, kun uhmakas laulu raikui tuhansien naisten suusta. Hetki synnytti osallistujille elinikäisiä muistoja. ”Kaikki vanhat naiset puhuu aina tästä kenttäohjelmasta”, Eila Uitto kertoi.

Suomen Suurkisojen näytökset

Seuraavana vuonna 1947 Helsingin Pallokentällä esitettiin vieläkin suurempia joukkonäytöksiä SNLL:n ja SVUL:n järjestämissä Suomen Suurkisoissa. Tuhansien voimistelijoiden kenttä hehkui sinisenä, kun Une Melkko johti 11 500 naiselle laatimaansa ohjelmaa. Valtavan joukon hallinta edellytti uusia koreografisia ratkaisuja. Melkko luopui raskaasta kentälle marssista, jossa söhläystä olisi voinut tapahtua. *Kisakentässä*¹⁰ kerrottiin, että yleisön saapuessa Pallokentälle sinimekkoiset voimistelijat olivat jo paikoillaan rivistöissä. Sen jälkeen johtajan komennon mukaan voimistelijat levittäytyivät silmin kantamattomiin ja täyttivät koko Pallokentän mukaan lukien vara-alueetkin. *Kisakentässä* kuvattiin, kuinka katsojien eteen avautui vuoroin voimistelijoiden puvuista muodostunut sininen lakeus, vuoroin loputon metsä punertavia käsivarsia. Tämän tästä esitys sai aikaan kohahduksen katsomossa.

Yli kymmenentuhannen voimistelijan näytöksen suunnittelu vaatii tekijältä selkeää ajattelua. Anneli Nokkala, Une Melkon oppilas 1950-luvun alussa, muisteli, että ”Melkko hallitsi perusvoimistelun ja tiesi, mitä minkin tasoiselle joukolle voi tehdä. Hänellä oli rohkeutta tehdä tavallista ja yksinkertaista.” Pirjo-Liisa Vilenius, Melkon oppilas hänkin, kertoi arvostaneensa Melkkoa perustaitojen opettajana ja hyvän järjestyksen organisoijana.

SNLL:n ohjelma oli mukailtu Airi Koskimiehen vuonna 1938 Suomen Voimistelun Suurkisoihin suunnittelema naisten ohjelmasta. Tuolloin saatujen kokemusten käyttö tukivat nyt näytöksen onnistumista. Melkko oli valinnut ohjelmaansa erilaisia permantosarjoja, joita voimistelijat suorittivat vuoroin avorivistössä, vuoroin suurissa ristiku-

vioissa. Ristit syntyivät hyppelysarjoilla, joilla jokaiseen ristin sakaraan asettui neljä voimistelijaparia. Vaikka ohjelman liikkeet olivat yksinkertaisia, näin suuren joukon ryhmittely kentälle ristin muotoon oli vaativa tehtävä. Näytöksen huippukohtana oli valtavien ristin pyöriminen. Voimistelijat käänsivät laukka-askelilla ristinsä kerran ympäri aina neljänneskierroksen kerrallaan, ensin vasempaan ja sitten oikeaan. Näytöksen lopuksi tämä naismäärä tuli kuljettaa hallitusti pois kentältä. Melkon ratkaisuna oli poistuminen ryhmittäin, eikä tungosta päässyt syntymään.

Suurkisojen toisena joukkonäytöksenä oli Kaarina Karin ja Väinö Lahtisen yhdessä suunnittelema ja johtama ”Kansan ohjelma”. Nimensä mukaisesti ohjelma oli tarkoitettu kaikille. Utta oli, että ohjelmaan osallistui myös miehiä. Avioliittovoimisteluksi nimitetyn esityksen noin 10 000 voimistelijasta miehiä oli kolme ja puoli tuhatta. SNLL oli liittynyt SVUL:on, ja osa näytöksen osallistuneista naisista ja kaikki miehet olivat SVUL:n jäseniä.

SNLL:n 11500 voimistelijaa esittävät ohjelmaansa Pallokentällä vuonna 1947. Kuvasta saa käsityksen voimisteliijoille lyödyistä paikkamerkeistä samoin kuin voimistelijoiden valkoisista tennistossuista. (Kuva Suomen Urheilumuseo)

”Kansan ohjelma” oli yksinkertainen mutta hauska. Kaarina Kari oli ollut nuoruudessaan laululeikkien ystävä, ja nyt kolmekymmentä vuotta myöhemmin laululeikit olivat hänelle taas ajankohtaisia. Ohjelman liikkeet jäljittelivät kansanlauluja, kuten ”Arvon mekin ansaitsemme”, ”Ajetaanpa pojat kyydillä” ja ”Heilu keinuni korkealle”. Sikermän sanoituksista syntyi tarina. Säestys hoidettiin vuoroin pianolla, torvilla, viululla ja klarinetilla, vuoroin laulaen joko voimistelijoiden itsensä tai sekakuoron voimin. Pallokentän peitti nelihenkisten nais- ja miesruotujen rivistöt, joiden toisistaan poikkeavat liikesarjat muodostivat koreografisen kokonaisuuden. Yhteistä toimintaa syntyi myös tanhuamalla.

*Kisakentässä*¹¹ kuvattiin näytöksen tunnelmaa. ”Nyt sai yleisö nauraa ja aivan railakkaasti, niin kekseliäästi ohjelman liikkeet soveltuivat aloittelijoillekin.” Huumori oli uutta kenttänäytöksessä. Vielä 1930-luvulla näytökset olivat olleet perin juhlallisia. Kari ymmärsi, että sotien jälkeen ihmiset halusivat olla iloisia ja nauraa. Ajan ajattelutavasta kertoo kuitenkin se, että *Kisakentässä* tätä ohjelmaa käsiteltiin vain vähän siitäkkin huolimatta, että se oli monessa suhteessa uutta ennakoiva.

FSKG:n joukkonäytös vuonna 1947

Samana vuonna vietettiin myös Svenska Finlands Gymnastikfestiä Pietarsaareissa kohokohtanaan Märta Lindholmin suunnittelema 1000 naisen näytös. Se poikkesi muiden liittojen näytöksistä paitsi kokonsa myös tyyliinsä suhteen.

Lindholm oli ollut FSKG:n johtavia koreografeja jo 1930-luvulla. Hän seurasi Elli Björksténin esteettistä voimistelua, mutta oli avoin uuden voimistelun vaikutteille. Hänen ohjelmansa tunnelma oli kepeä. Nuoteista käy ilmi, että ohjelma oli rytmensä suhteen vaihteleva. Jokainen liikesarja eteni eri rytmissä, joko 4/4-, 3/4-, 2/4- tai 6/8-tahtilajissa. Säestäjä pianisti Gerda Lindholmin soitto liitti sarjojen erilaiset liikkeet sulavasti toisiinsa.

Voimistelijat saapuivat kentälle askellajilla käsi kädessä kahdeksan hengen ruoduissa, jotka välillä yhdistyivät ristikkäin kulkeviksi riveiksi. Tämän jälkeen kentälle syntyi lisää erilaisia linjoja, kun voimistelijapa-

rit suorittivat toisistaan poikkeavia sarjoja. Ruotsinkielisissä sanomalehdissä näytöstä luonnehdittiin kauniiksi ja täsmälliseksi. Ohjelmassa oli aaltoilevia liikesarjoja, pehmeitä taivutuksia, joukossa oli jopa jokunen schwung, jotka suoritettiin naisellisella pehmeydellä. Keveyttä lisättiin valssiaskelilla ja masurkkasarjalla. Myös *Liv och Spänst*¹² kiitti näytöstä: ” – – loistava. Harmoniset tyylipuhtaat liikkeet suoritettiin erinomaisesti.” Uutta oli näytöksen päättäminen kuvioon, koristeelliseen jättikukkaan. Voimistelijat ryhmittäytyivät kentälle kuudelle sisäkkäiskehälle ja laskeutuivat kehä kerrallaan kaanonissa selinmakuulle. Lehdessä kerrottiin, että suuren kukan avautuminen ruohokentälle vaikutti suorastaan huimavasti ja nostatti yleisön joukossa ihastuksen kohahduksen.

Vielä 1950-luvulla tuhansien voimistelijoiden kokoontuminen näytökseen oli mahdollista. Viimeisen kerran naisten joukkonäytös esitettiin vuonna 1959. Tämän jälkeen aika alkoi muuttua voimistelunäytöksiä.

Haastattelut

Kaarina Helkkula 15.5.2012, Helsinki.
Anja Isotalo 18.5.2012, Tampere.
Anja Järvinen 15.5.2014, Helsinki.
Terttu Nenonen 15.5.2012, Helsinki
Anneli Nokkala 5.3.1912, Lohja.
Tellervo Perttilä 3.5.2007, Helsinki.
Eila Pohjonen 20.5.2013, Kokkola.
Pirjo-Liisa Vilenius 15.10.2013, Hämeenlinna.
Oili Virkkunen 12.10.2013, Tampere.
Eila Utto 9.5.2013, Helsinki.

Viitteet

- 1 Kaarina Kari: Liikuntakasvatus tehoaa vain ihanteellisena. *Kisakenttä* 11–12, 1949, s. 163–164.
- 2 Anni Collan: Perusasennon tärkeys ja teho. *Kisakenttä* 8, 1945, s. 123.
- 3 Leena Laine: *Työväen urheiluliikkeen naiset*. Otava, 2000, s. 166.
- 4 FSKG:n kiertokirje 15.9.1946.
- 5 *Österbottningen*, 17.6.1947.
- 6 Valmennusohjeet: *Sinäkin aiot kesällä 1947 Suomen Suurkisoihin Helsinkiin!* Helsinki, 1946, s. 4.
- 7 *Liv och Spänst* 4, 1947, s. 26.
- 8 *Liv och Spänst* 4, 1947, s. 26.
- 9 *TUL-lehti*, 30.6.1946, s. 7.
- 10 Esko Numminen: Syksy korjaa satoa. *Kisakenttä* 14, 1947, s. 203.
- 11 Suurkisat. *Kisakenttä* 12–13, 1947, s. 189.
- 12 *Liv och Spänst* 4, 1947, s. 26.